

WOONARK VAN ED. BIJMAN AAN HET SPAARNE IN HAARLEM.

TOEGANKELIJKHEID IN NEDERLAND: 'WAT KOST HET?'

DE VERENIGDE NATIES HEEFT EEN VERDRAG OPGESTELD OVER **GELIJKE RECHTEN** VOOR **MENSEN MET EEN BEPERKING**: HET VN-VERDRAG INZAKE DE RECHTEN VAN MENSEN MET EEN HANDICAP. **TOEGANKELIJKHEID** IS ÉÉN VAN DE VIER GRONDSLAGEN IN DAT VERDRAG. NEDERLAND HEEFT DAT VERDRAG - IN TEGENSTELLING TOT BIJNA ALLE ANDERE EUROPESE LANDEN - NOG STEEDS NIET GERATIFICEERD. SCHOKKEND, ZEGT ARCHITECT ED. BIJMAN IN ZIJN WOONARK, OP HET SPAARNE IN HAARLEM. "WIJ ZIJN EEN LAND VAN KOOPLIEDEN. WAT KOST HET?"

Ed. Bijman is een van de oprichters van Heren 5 Architecten in Amsterdam. Spraakmakend bureau, spraakmakende projecten. Tijdens een bedrijfsuitje in 2010 moest een groepsfoto gemaakt. En toen ging het mis. Bij het ensceneren van de foto raakte de architect bekned in een kantelend scheepsobject en liep een lage dwarslaesie op. Sindsdien zit hij in een rolstoel.

Vier maanden revalideerde Bijman in Heliomare, in Wijk aan Zee. Met architectenblik keek hij naar zijn 'helende' omgeving. Dat kan beter! In de manager vastgoed van het revalidatiecentrum vond hij een medestander. "Mensen gedijen beter in een ruimte met veel licht en groen. Dat stimuleert herstel." Het optimaliseren van de 'healing environment' in Heliomare was voor Bijman een van zijn eerste klussen als 'rolstoelarchitect' samen met Heren 5 en hij maakte in die tijd ook een herontwerp van zijn eigen woonark. "Het ontwerp was al klaar. Een week na het ongeluk zou de bouw beginnen. Ik heb de aannemer vanuit het ziekenhuis om uitstel gevraagd. De ark moest aangepast aan mijn nieuwe omstandigheden." Het ging om beperkte aanpassingen: het keukenblok werd tegen de langsgevel geplaatst (zo ontstond meer beweegruimte in de keuken), er kwam een plateaulift, en het bad werd uit het ontwerp gelicht ('maar dat bad wil ik terug!'). In 2012 nam Ed. afscheid van Heren 5. Hij werkt nu als zelfstandig rolstoelarchitect.

AMSTERDAM

In de woning, op de, zoals Bomans schreef, 'ongewisse wateren' van het Spaarne, is het dik voor mekaar voor rolstoelers. Maar buiten,

in de openbare ruimte, in gebouwen, is het vaak erbarmelijk gesteld met de toegankelijkheid. Twee voorbeelden. "In het nieuwe Stedelijk Museum is het tourniquet om binnen te komen te smal voor de rolstoel; je moet via een deur ernaast naar binnen, maar die moet door de suppoost speciaal voor jou worden geopend. En wil je op de begane grond van de nieuwbouw naar de oudbouw dan moet die suppoost nog een keer opgetrommeld. Via een zijingang met hellingbaan kom je dan in het oude gedeelte van het museum terecht." Bijman, zichtbaar geërgerd: "Dat kan toch niet! En dat terwijl de techniek voor handen is om dat soort barrières op een mooie en vanzelfsprekende manier op te lossen." Nog een voorbeeld in de hoofdstad. In Amsterdam-Noord bezocht Bijman het nieuwe filmmuseum Eye. "Een wonderschoon gebouw. Maar als je met de rolstoel naar binnen wilt, gaat het mis. Je kunt via een flauwe trap naar binnen, maar als je dat niet lukt dan is er maar èèn mogelijkheid: via de dienstenlift. Sta je daar tussen het personeel, en de bevoorradingskarretjes. Daar kan ik nu echt kwaad om worden. Zo'n gebouw, met zo'n budget, en dan zo ontoegankelijk!" Ook op de Dam komt Bijman niet graag. "Die keitjes waarmee ons nationale plein is afgewerkt, zijn uiterst onvriendelijk voor rolstoelen en rollators. Waarom niet een paar olifantenpaden aangelegd met wat gladdere afwerking voor mensen met een bewegingsbeperking?" Terwijl de inrichters van de openbare ruimte in Amsterdam wel degelijk oog hebben voor toegankelijkheid, vervolgt hij: "Op de grachten bijvoorbeeld is een hele mooie, gelijkmatige overgang van trottoir en weg gecreëerd."

ED. BIJMAN, een van de oprichters van Heren 5 Architecten in Amsterdam.

APPARTEMENT IN LEIDEN DOOR ED. BIJMAN GESCHIKT GEMAAKT VOOR ZWAAR GEHANDICAPTE BEWOONSTER IN ROLSTOEL. BELANGRIJKE INGREEP WAS HET WEGHALEN VAN TUSSENWANDEN.

KANTELING DOOR MEER MANTELZORG

De hoofdstad zou nog wat kunnen leren van Barcelona. "Hoe soepel je je daar door de stad kunt bewegen! Je rijdt zo de bus in met je rolstoel. Een plateau schuift naar buiten op de hoogte van de halte van het perron. En de chauffeur wacht tot je je plek gevonden hebt. In Nederland is dat anders. We bouwen nu weliswaar bushaltes op de juiste inrijhoogte maar de afstand tussen bus en perron is dan weer te groot en niet te overbruggen voor rolstoelen en rollators." Het zijn echter niet alleen de fysieke ingrepen die in ons land achterblijven, vervolgt Bijman: "Het gaat ook om de attitude van de mensen. Een buschauffeur die wegrijdt, terwijl je bezig bent om je plek te vinden! Misschien dat die attitude, de aandacht voor mensen met een beperking, door de participatiesamenleving verbetert. Meer mantelzorg betekent immers dat meer mensen geconfronteerd worden met wat het betekent om gehandicapt te zijn. Participatie die de empathie verhoogt."

APPARTEMENT IN LEIDEN

Zo'n attitudeverandering heeft Bijman zelf ook doorgemaakt. "Het Handboek Toegankelijkheid was in mijn vorige bestaan een plichtmatig onderdeel. Een van de vele ballen die je als architect omhoog moest houden. Nu ga ik daar veel bewuster mee om." En de waardering die die nieuwe attitude oplevert, van bewoners, is enorm, voegt hij toe. Hij komt met een voorbeeld. Bijman ontwierp de renovatie van een woning voor een zwaar gehandicapte vrouw,

Paulien. "Spastisch, hardhorend, in een elektrische rolstoel. Haar moeder kocht voor haar een driekamerappartement in Leiden en die heb ik samen met Paulien en haar moeder geschikt gemaakt om zelfstandig te kunnen wonen. Dat laatste is cruciaal: dat je in je eigen huis weer de regie krijgt over je eigen leven. Om dat voor elkaar te krijgen heb ik verschillende ingrepen doorgevoerd. De belangrijkste was: ruimte maken. Wanden zijn verwijderd en de routing is logischer gemaakt. Werken, slapen en sanitair – alles in één grote open ruimte ondergebracht. Door het slopen van wanden ontstaat veel meer ruimte voor een (elektrische) rolstoel. Ook de keuken en woonkamer zijn dicht bij elkaar getrokken - hiervoor heb ik één meubel ontworpen. En in de inrichting zitten uiteraard ook nog allerlei - soms hele kleine – aanpassingen die het zelfstandig wonen en werken mogelijk maken. Een belangrijke eis was voorts dat ook die aanpassingen – en het appartement als geheel - er mooi uit moesten zien. Esthetica heeft in de zorg nooit zoveel prioriteit. Als het maar functioneel is.... In Leiden was dat anders. En het resultaat is een prachtige woning waar de bewoonster heel blij mee is. De zelfredzaamheid is met sprongen vooruit gegaan. Had ze in de vorige woning per dag nog negen zorgmomenten (negen keer hulp van buitenaf), in de nieuwe woning is dat aantal teruggebracht tot drie. Dat betekent dat ze veel minder afhankelijk is van externe zorg. Moet je nagaan wat voor vrijheid dat oplevert en hoeveel plezieriger daardoor haar leven is geworden. Dat geeft mij als architect zoveel voldoening."

NEDERLAND GAAT RATIFICEREN

Nederland ondertekende het VN-verdrag over gelijke rechten voor mensen met een beperking in 2007. Tot nu toe heeft de overheid het verdrag nog niet omgezet in nationale wet- en regelgeving (ratificatie). Rutte 2 is van plan het VN-verdrag te ratificeren. Dit staat in het regeerakkoord "Bruggen slaan". Tijdens het debat over de regeringsverklaring op 14 november 2012 is een motie van ChristenUnie-leider Arie Slob, om het VN-verdrag inzake de rechten van personen met een handicap uiterlijk in 2013 te ratificeren, unaniem aangenomen door de Tweede Kamer. Staatssecretaris Martin van Rijn (VWS) maakt eind juni 2013 bekend dat de wetsvoorstellen voor ratificatie binnenkort ter advies worden aangeboden aan veldpartijen en burgers. De planning van het huidige kabinet is dat het verdrag in Nederland in 2015 officieel van kracht zal zijn.